

25.11.2014

Dnr 95/4/14

Beslutsfattande: Biträdande justitieombudsman Jussi Pajujoja

Föredragande: Inspektör Peter Fagerholm

MYNDIGHETERNAS FÖRFARANDE I SAMBAND MED BROTTsutredningen

1

KLAGOMÅLET

Klaganden kritiserade i sitt brev till justitiekanslern 18.12.2013 myndigheternas förfarande i samband med brottsutredningen - - -. Justitiekanslern överförde 7.1.2014 med stöd av 1 och 2 § i lagen om fördelningen av åligganden mellan justitiekanslern i statsrådet och riksdagens justitieombudsman klagomålet till justitieombudsmannen.

Klaganden berättar i sitt klagomål att han frös konstant när han var i polisfängelset i - - -. Därutöver inhystes polishundar i cellens omedelbara närhet och enligt klaganden skällde hundarna dag och natt. På grund av förhållandena i häktet fick han - - -. Han ansåg att förhållandena var avsiktliga och ingick i polisens taktik om att få honom att erkänna brott.

Klaganden berättar vidare att ingen meddelades om en husrannsakan som utfördes i en sommarstuga på - - -. Stugan ägdes av hans familj. Själv fick han vetskap om husrannsakan först i efterhand. Därutöver gjorde polisen enligt klaganden en husrannsakan i en lägenhet som ägdes av hans farmor. Då uppgav polisen för lägenhetsinnehavaren att klaganden var misstänkt för grovt brott. Han anser att polisen inte hade rätt att till tredje part uppgge namn och det misstänkta brottets natur.

- - -

3

AVGÖRANDE

3.1

Förhållandet i häktet

Enligt den tillhandavarande utredningen har polishuset i - - - tagits i bruk år 2003. Utrymmena har godkänts av polisens högsta ledning. Man har i utredningen konstaterat att det inte är möjligt att reglera värmen för enskilda celler, endast för hela avdelningar. Man har mätt temperaturen i celler vid extremt kalla förhållanden och då har temperaturen i cellerna varit 21 grader.

Klaganden hade enligt erhållen utredning vid förhöret 17.9.2012 meddelat att det var kallt i cellen. Han fick då av äldre kriminalkonstapel en ytterligare filt.

Vad gäller polishundarna konstaterar polisinsrättningen att ingen annan häktad någonsin klagat över detta. Polishundarna förvaras ca 20 meter och bakom 5 väggar från polisfängelset. Man konstaterar dock att hundarna givetvis kan skälla när man flyttar hundarna mellan polisbilarna och polishuset. Klaganden hade dock enligt polisinsrättningen fått byta cell efter att han den 28.9.2012 klagat över skällande hundar.

- - -

På basen av tillhandavarande uppgifter föranleder enligt min bedömning polisens förfarande till denna del inte åtgärder från min sida. Jag har heller ingen anledning att misstänka att polisens avsikt skulle ha varit att påverka klagandens vilja att erkänna brott.

3.2

Husrannsakan

3.2.1

Rättsregler

Enligt den vid händelsetidpunkten ikraftvarande tvångsmedelslagens 5 kapitel 1 § fick, om det finns skäl att misstänka att ett brott har begåtts för vilket det föreskrivna strängaste straffet är minst sex månaders fängelse eller om omständigheter som anknyter till utdömmande av samfundsbot utreds, husrannsakan företas i sådana byggnader, rum eller slutna kommunikationsmedel eller på sådana slutna förvaringsställen som är i den persons besittning som det är skäl att misstänka för brott, för att söka efter föremål eller egendom som skall tas i beslag eller som skall ställas under tillfälligt skingringsförbud eller beläggas med tillfällig kvarstad, eller annars för att utröna omständigheter som kan ha betydelse för utredning av brottet.

I tvångsmedelslagens 5 kapitel 4 § 2 moment stadgades, att den hos vilken husrannsakan företas eller, om han inte är närvarande, någon som hör till hans husfolk och som finns på platsen skall beredas tillfälle att vara närvarande vid förrättningen och att tillkalla vittne, om detta inte fördröjer förrättningen. Har varken någon av dem som här nämns eller ett av dem tillkallat vittne varit närvarande vid förrättningen, skall den hos vilken husrannsakan företogs utan dröjsmål underrättas om förrättningen.

3.2.2

Erhållen utredning

Enligt kriminalkommissariens utredning gav han förordnande om husrannsakan till sommarstugan på - - -. Enligt honom fanns det uppgifter om att klaganden vistats på sommarstugan och han hade tillträde till den. Vidare hade det framkommit att klaganden vistats på sommarstugan vid tidpunkten då - - - som var föremål för förundersökningen hämtades till - - -.

Äldre konstapel berättar att han preciserade vid gripandet 17.9.2012 åt klaganden, till vilka platser polisen kommer att göra husrannsakan. Han hade för klaganden visat upp dennes nyckelknippa och frågat honom till vilka platser nycklarna passade. Klaganden hade berättat till vilka platser han hade tillträde med nycklarna. Han hade meddelat att han inte ville vara närvarande då husrannsakan företas men bad att hans sambo skulle informeras efteråt. Enligt äldre konstapeln hade klaganden förstått att en husrannsakan på - - - och andra ställe skulle ske direkt myndigheterna hade tid för att genomföra dessa. Vid tillfället var närvarande även tullöverinspektör som förrättade husrannsakan på - - -.

3.2.3

Bedömning

Enligt utredningen har polisen bedömt att klaganden haft tillgång till sommarstugan på - - - och att han även vistats där. I utredningen framkommer inget sådant som tyder på att någon bor på sommarstugan stadigvarande. Polisen har bedömt att det räckte med att man informerar

endast klaganden om husrannsakan. Jag har inte på basen av tillhandavarande uppgifter möjligt att bedöma saken på annat sätt än vad polisen gjort. Ej heller har jag anledning att misstänka att inte förutsättningarna för en husrannsakan funnits.

Jag konstaterar, att sakerna är motstridiga vad gäller det fick klaganden på förhand information om husrannsakan, och gavs han möjlighet att närvara. Justitieombudsmannen kan inom ramen för sin befogenhet befatta sig med en myndighets förfarande endast om det på basen av tillgänglig information bör anses vara felaktig eller lagstridig. Till denna del har det inte framkommit något sådant som skulle ge mig anledning till åtgärder. Jag konstaterar dock följande.

Kriminalkommissarien har i sin utredning berättat, att han som ställföreträdare för förundersökningsledaren den 18.9.2012 gav förordnande om husrannsakan på - - -. Detta betyder alltså att varken äldre konstapel eller någon annan tjänsteman den 17.9.2012 hade uppgifter, i alla fall inte säkra sådana, om att husrannsakan på - - - kommer att göras, även om äldre konstapeln med beaktande av det misstänkte brottets art och det att klaganden enligt polisens bedömning hade tillgång till sommarstugan, kunnat förutse detta. Jag kan vidare konstatera att förundersökningsledningen gällande just klaganden var hos polisen, även om Tullens tjänstemän medverkade i förundersökningen. Klaganden hölls häktad i polisens förvaringsutrymmen. På basen av ovanstående anser jag att polisen kunde ha förfarit på ett annat sätt, som med tanke på klagandens rättsskydd hade varit motiverat. Polisen kunde den 18.9.2012, före förrättandet av husrannsakan på - - -, om även ånyo, informerat klaganden om husrannsakan, så att han beretts tillfälle att närvara vid förrättningen och getts möjlighet att tillkalla vittne. Jag konstaterar, att en persons vilja kan ändra. Speciellt i sådana fall där det tar en längre tid mellan det att man informerade om kommande husrannsakan och det egentliga genomförandet, bör det anses vara befogat att man på nytt enligt tvångsmedelslagen meddelar om rättigheten att närvara.

Jag finner som tillräcklig åtgärd att meddelar polisinrättningen i - - - min uppfattning.

3.3

Tullens förfarande

Biträdande justitieombudsman Maija Sakslin har i sitt beslut 30.1.2013 (4172/4/12) bedömt, att förfarandet där Tullen testade en nyckel till en lägenhet som ägdes av klagandens farmor, inte uppfyllde kriterierna för en husrannsakan. Enligt biträdanden justitieombudsmannen hade Tullen till den delen inte förfarit lagstridigt. Därför utreds inte saken till denna del här mera.

Klaganden har i sitt eget klagomål kritiserat Tullens förfarande när man meddelat åt bostadsinnehavaren för vilket brott han var misstänkt. Till denna del är det enligt min bedömning frågan om ett nytt klagomål och en sak som inte behandlats tidigare.

3.3.1

Utgångspunkter

Enligt tullagen 43 § skall vid utredning av tullbrottmål utöver särskilda stadganden om förundersökning och tvångsmedel iaktas stadgandena i tullagen.

Enligt en vid händelsetidpunkten i kraftvarande förundersökningslagens 8 § 2 moment skall förundersökningen göras så att ingen i onödan utsätts för misstanke eller tillfogas skada eller olägenhet.

I 23 § 1 momentet i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet stadgas bl.a. att den som är anställd hos en myndighet eller innehar ett förtroendeuppdrag inte får röja en omständighet som han har fått kännedom om i samband med sin verksamhet hos myndigheten och för vilken tystnadsplikt föreskrivs genom lag. I lagens 24 § 1 moment 3 punkt föreskrivs bl.a. att om inte något annat föreskrivs särskilt, är anmälan om brott till polisen eller någon annan förundersökningsmyndighet och handlingar som har mottagits eller uppgjorts för förundersökning sekretessbelagda tills ärendet har tagits upp till behandling vid ett domstolssammanträde eller åklagaren beslutat låta bli att väcka åtal eller ärendet avskrivits, om det inte är uppenbart att utlämnandet av uppgifter ur en sådan handling inte äventyrar brottsutredningen eller undersökningens syfte eller utan vägande skäl vållar den som har del i saken skada eller lidande eller hindrar domstolen från att utöva sin rätt att sekretessbelägga handlingar enligt lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar.

3.3.2

Bedömning

På basen av erhållen utredning har det varit frågan om en gemensam brottsutredning som utförts av både polisen och Tullen. Enligt Tullens utredning var det Tullens patrull, och inte polisens, som med avsikt att ta reda på använde klaganden sin farmors lägenhet eller inte, pratade med lägenhetsinnehavaren. Patrullen testade ifall nyckeln passade till låset men gick inte in i lägenheten utan ringde på dörren. Lägenhetsinnehavaren öppnade och Tullens patrull meddelade vem de var och att de utreder ett grovt brott. Man kunde konstatera med information som gavs av lägenhetsinnehavaren att lägenheten var uthyrd och klaganden inte hade tillgång till bostaden eller möjlighet att använda den. Enligt Tullens utlåtande berättade inte patrullen in något skede att det var just klaganden som var misstänkt för grovt brott. Man ansåg det vara nödvändigt att nämna klagandens namn för att utreda hade han tillgång till lägenheten.

Det finns ingen anledning att ifrågasätta det att Tullen meddelade klagandens namn till lägenhetsinnehavaren. Det har varit frågan om en brottsutredning där man hade för avsikt att undersöka ifall klaganden hade tillgång till lägenheten. Således har detta inte varit möjligt utan att berätta för lägenhetsinnehavaren vem saken gällde. Enligt Tullens utlåtande hade patrullen inte berättat för lägenhetsinnehavaren att det var just klaganden var misstänkt för grovt brott. Det är dock enligt min bedömning möjligt att lägenhetsinnehavaren kunnat dra en sådan slutsats, att klaganden var misstänkt för grovt brott, på basen av den information Tullens patrull gav. Enligt min bedömning har avsikten dock inte varit annan än att reda ut hade klaganden tillgång till lägenheten och det finns inget som tyder på att Tullens avsikt skulle ha varit att orsaka klaganden skada eller lidande eller att utsätta honom i onödan för misstanke. Jag anser dock att patrullen kunde ha förfarit på ett annat sätt. Enligt min bedömning hade det för utredandet av saken inte varit nödvändigt att informera lägenhetsinnehavaren närmare om vilket brott man utredde. Saken kunde ha utretts endast genom att fråga lägenhetsinnehavaren, ifall klaganden hade tillgång till lägenheten eller inte. På så sätt hade man undvikit att klaganden inte ens i misstag förknippas med ett grovt brott.

På basen av tillhandavärande uppgifter ger mig dock Tullens förfarande inte anledning till andra åtgärder än att jag delger Tullen min uppfattning för att beaktas i framtida verksamhet.

4

ÅTGÄRDER

Jag meddelar polisinrättningen i - - - min uppfattning om förfaringssättet gällande beredande av tillfälle att vara närvarande vid förrättningen av en husrannsakan och att tillkalla vittne i enlighet med vad som framgår av avsnitt 3.2.3.

Jag meddelar Tullen min uppfattning om nödvändigheten att för utomstående meddela om vilket brott saken gäller i enlighet med vad som framgår av avsnitt 3.3.2.

I dessa syften sänder jag polisinrättningen i - - - och Tullen en kopia av detta beslut.